

PROJEKT ROZVOJ VYUČOVÁNÍ ČEŠTINY JAKO DRUHÉHO JAZYKA

Silvie Převrátilová

Projekt Rozvoj vyučování češtiny jako druhého jazyka vychází z aktuální situace žáků s odlišným mateřským jazykem (OMJ) na českých školách. Podle dat ČSÚ jsou na českých školách v povinném školství více než tři procenta žáků s OMJ. Aby se tito žáci mohli integrovat do běžné výuky, potřebují dodatečnou jazykovou podporu. Mnoho učitelů působících na školách však nemá zkušenost s výukou češtiny jako druhého jazyka, jelikož příprava učitelů (zejména učitelů českého jazyka, ale i dalších oborů) je tradičně zaměřena na výuku rodilých mluvčích. Ti přicházejí do školy s rozvinutou komunikační kompetencí, která však žákům s OMJ chybí. Pro práci s žáky s OMJ nemají učitelé dostatečnou metodickou oporu ani v dostupných materiálech pro výuku. Repertoár výukových materiálů určených žákům s OMJ je značně omezený, v nabídce je řada učebnic pro dospělé, pro „malé cizince“ existuje učebnice *Domino* a nedávno vyšla učebnice určená žákům ve věku 14–18 let *Levou zadní*. Pro žáky 2. stupně ZŠ zatím vhodná učebnice k dispozici není a k práci s žáky v této věkové skupině je nutné využít buď materiálů pro mladší děti, nebo dospělé, případně volně dostupné pracovní listy, které však tvoří kompaktní celek.

Projekt Rozvoj vyučování češtiny jako druhého jazyka probíhá na ÚČJTK od května 2020 a jeho hlavní řešitelkou je Kateřina Šormová. Cílem projektu je podpora vzdělávání učitelů v oblasti vyučování češtiny jako druhého jazyka, vznik inovativního didaktického nástroje pro výuku žáků s OMJ a výzkumná činnost zaměřená nejen na potřeby žáků s OMJ, ale také na vyučující. Projekt zahrnuje tři vzájemně propojené klíčové aktivity. První z nich, kurz DVPP Vyučování češtiny jako druhého jazyka, akreditovaný MŠMT, koordinuje Jarmila Valková. Jeho obsah se zaměřuje na vybraná klíčová témata didaktiky češtiny jako druhého jazyka a cílí přímo na situaci učitelů žáků v povinném školním vzdělávání. Reflektuje jak žákovské potřeby z hlediska osvojení češtiny jako druhého jazyka, tak integraci žáka do výuky českého jazyka na základní škole. Kurz měl dle původního plánu probíhat v budově FF UK, ale jeho první běh se uskutečnil online, od září do prosince 2020. I přes určité překážky, vzniklé přechodem do online prostředí, proběhl kurz úspěšně a pravidelně se zapojilo 18 účastníků, mezi nimiž byli nejen učitelé češtiny na základní škole, ale také učitelé jiných předmětů, asistenti pedagoga a další pedagogičtí pracovníci.

Druhou klíčovou aktivitou, bezprostředně související s kurzem, je metodická podpora učitelů ve výuce, koordinovaná Eliškou Doležalovou. V rámci této aktivity dostávají učitelé metodickou podporu přímo v práci ve své škole, a pokud nemají příležitost praxe tam, umožní jim projekt absolvovat praxi jinde. Aktivita se zaměřuje zejména na propojení potřeb žáka jako nerodilého mluvčího a požadavků plynoucích ze školního kurikula. Tato klíčová aktivita musela být vzhledem k uzavření škol na podzim v časovém plánu posunuta.

V rámci třetí klíčové aktivity, jejíž koordinátorkou je Silvie Převrátilová, vzniká učebnice pro žáky staršího školního věku zaměřená na výuku češtiny jako druhého jazyka v prostředí české školy. Cílem této učebnice je jednak zvýšení komunikační

kompetence v češtině u žáků s OMJ, včetně kompetence sociokulturní, jednak seznámení se s českými reáliemi a propojení výuky češtiny jako druhého jazyka s předměty českého školního kurikula. Vedle části zaměřené na rozvoj všech jazykových dovedností ukotvených v komunikačních situacích v prostředí, v němž se žák s OMJ v běžném životě pohybuje, jako je školní třída, školní stravování, družina, kroužky apod., propojené s tématy doporučovanými Společným evropským referenčním rámcem, jako např. rodina, volný čas, místo bydliště nebo zdraví, obsahuje učebnice také část věnovanou specifikům předmětu český jazyk a ostatním předmětům, které žák s OMJ musí při školní docházce absolvovat v češtině.

Globálním cílem projektu je vytvořit komplexní, udržitelný a trvale se rozvíjející systém vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti vyučování češtiny jako druhého jazyka. Metodický kurz v rámci projektu proběhne celkem čtyřikrát a dlouhodobým cílem je možnost zařazení tohoto kurzu do stálé nabídky kurzů pořádaných na ÚČJTK, včetně metodické podpory učitelů ve výuce v rámci praxí účastníků pod vedením zkušených pedagogů. Vznikající didaktický nástroj zaměřený na výuku češtiny jako druhého jazyka v prostředí české školy poskytne vodítko, jaká témata a jakými metodami vyučovat, jak parcelovat gramatické učivo nebo jakým způsobem používat gramatické modely známé z tradiční výuky češtiny ve výuce češtiny jako druhého jazyka. V budoucnu by se tak Filozofická fakulta mohla v dané oblasti stát klíčovým subjektem nabízejícím učitelům daný typ vzdělávání a na něj dále navázat výzkumnou činností spojenou s rozvojem učitelů češtiny jako druhého jazyka v tomto výukovém kontextu.

Silvie Převrátilová | Ústav českého jazyka a teorie komunikace
<silvie.prevratilova@ff.cuni.cz>